

EESTI KUNSTIAKADEEMIA
Vabade kunstide teaduskond
Kaasaegse kunsti õppekava

Anu Lehis

**PARTNERLUSSUHTE DOKUMENTALISTIKA EHK KUNSTNIK ON
ARMUNUD**

Magistritöö

Juhendajad:
Jaan Toomik, MA
Kristaps Ancāns, MA

Tallinn 2021

Autorideklaratsioon

Kinnitan, et:

1. käesolev magistritöö on minu isikliku töö tulemus, seda ei ole kellegi teise poolt varem (kaitsmisele) esitatud;
2. kõik magistritöö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd (teosed), olulised seisukohad ja mistahes muudest allikatest pärinevad andmed on magistritöös nõuetekohaselt viidatud;
3. luban Eesti Kunstiakadeemial avaldada oma magistritöö repositooriumis, kus see muutub üldsusele kättesaadavaks interneti vahendusel.

Ülaltoodust lähtudes selgitan, et:

- käesoleva magistritöö koostamise ja selle sisalduvate ja/või kirjeldatud teoste loomisega seotud isiklikud autoriõigused kuuluvad minule kui magistritöö autorile ja magistritööga varalisi õigusi käsutatakse vastavalt Eesti Kunstiakadeemias kehtivale korrale;
- kuivõrd repositooriumis avaldatud magistritööga on võimalik tutvuda piiramatul isikute ringil, eeldan, et minu magistritööga tutvuja järgib seadusi, muid õigusakte ja häid tavasid heas usus, ausalt ja teiste isikute õigusi austavalt ning hoolivalt. Keelatud on käesoleva magistritöö ja selles sisalduvate ja/või kirjeldatud teoste kopeerimine, plagieerimine ning mistahes muu autoriõigusi rikkuv kasutamine.

(kuupäev)

(magistritöö autori nimi ja allkiri)

Töö vastab magistritööle esitatud nõuetele:

(kuupäev)

(magistritöö juhendaja allkiri, akadeemiline või teaduskraad)

Sisukord

| | |
|---|----|
| Sissejuhatus | 4 |
| 1. MÜÜT JA REFLEKSIOON | 5 |
| 1.1 Masahisa Fukase | 5 |
| 1.2 Tracey Emin | 9 |
| 1.3 Frida Kahlo (ja Diego Rivera) | 13 |
| 2. METSÜMISEJA PÄEV | 18 |
| 2.1 Päev elus | 19 |
| 2.2 Mikrokosmilised mustrid | 23 |
| 2.3 Hoia mind | 27 |
| Kokkuvõte | 31 |
| Summary. DOCUMENTATION OF A PARTNERSHIP AKA THE ARTIST IS IN LOVE | 32 |
| Bibliograafia | 33 |
| Curriculum Vitae | 39 |

Sissejuhatus

Ma vaatan selles magistritöös teiste kunstnike lähenemisele partnerlussuhetele ning üritan selles leida familiaarsust enda kogetule oma suhtes. Mind huvitab kui palju meie koetus on universaalset ning äratuntavat ja kui palju inimsuhted jäävad ennast läbi ajaloo ning läbi inimeste kordama. Sellele järgnevalt vaatan ma lähemalt enda suhtesse, enda kogemusele kinnises Berliinis ning minu suhte relatiivsusele ruumiga kus ma asun. Ma tahan süveneda veel rohkem sellesse väljapääsmatusse tundes mis mis mind valdab olles kinni ühes muutumatus paigas oma armastatuga. See kirjutis on ajakulu dokumenteerimine ning teekond mille järeldus saab selguda ainult läbi protsessi enda, liikudes töös kaasa koos aja endaga.

Partnerlussuhte fenomen hakkas mulle huvi pakkuma peale kuude pikkust korteris kinni olemist ühe teise inimesega - oma armastatuga. Pandeemiast inspireeritud isolatsioon ning repetiivsus hakkas mõjutama nii mind kui minu partnerit ning meie suhet. See teema oleks olnud kujuteldamatu kaks aastat tagasi, kuid aeg loob oma konteksti, ning mis algas minu lihtsa huviga armastuse vastu, muutus sügavamaks huviks enda klaustrofoobsele kogemusele Berliini suletuses. Ma soovisin luua emotsiooni, tundmust, mis tekib veetes päev päeva järel koos ühe inimesega, olles eraldatud kõigist teistest.

Ma tegelen oma kunstiloomes peamiselt isiklike teemadega ning olles armunud tundus loomulikuks jätkuks võtta oma partner ning meie koos eksisteerimine oma uueks fookuseks. See oli ka jätk lukustatuse sunnitud singulaarsele fookusele. Kõigest sellest kasvas välja huvi teiste kunstnike elulugude ning müütide vastu armastuses ning partnerlussuhetes. Ma üritasin leida konteksti iseendale selles situatsioonis kui kunstnik kes on armunud - kuidas ma näen refleksiooni iseendast teiste armunud kunstnike loomemüüdist ning kui palju, kui üldse, minu kogemus sellest erineb?

1. MÜÜT JA REFLEKSIOON

Inimkonnal on obsessioon armastusega, katkise, dramaatilise, suure, midagi tähendava armastusega. Kui kunstnik läheb suhtesse transformeerub tema kaaslane tihti inspiratsiooniallikaks - armastuslood käivad käsikäes paljude suurte kunstnike müütidega. Suur kunstnik on kui karakter, loodud persoona kelle elukäik on institutsioonile peaaegu sama palju sissetulekut genereeriv kui tema teosed. Dramaatilisus loob tihti huvi ning turu ning on esimene asi mis tõmbab tähelepanu endale.

Inimese keskne huvi inimsuhetele ning partnerlussuhetele ei tule minu jaoks kuskil mujal rohkem välja kui lugedes teiste kunstnike suhetest. Nende looming ning hinnatumad teosed on läbi põimitud nende kaaslaste ja lähisuhetega ning selle kaudu publik, nende kunsti tarbija, loob ka omamoodi suhte nende armastatuga. Oma eksistentsis inimesena keskendume me väga palju just teistele inimestele ja mis pole puhtamaks näiteks selles kui armastus ja selle otsimine ning pingne fokusseeritus teiste inimeste suhetele.

Ma keskendusin armastuse kujutlusele ning kogemisele kunstiloo ajaloos viimase saja aasta jooksul ning valisin välja kolm kunstniku kelle lähenemisele armastusele kui teemale keskendusin lähemalt. Ma vaatasin nende lähisuhetesse ning kuidas nad kasutasid seda fenomeni enda kunstiloo alusena.

1.1 Masahisa Fukase

Masahisa Fukase oli Jaapani fotograaf kelle kunsti põhiliseks keskpunktiks oli tema naine. Ta pildistas oma esimest naist Yukiyo Kawakami't ning hiljem oma teist naist Yoko Wanibe't.¹ Mulle pakkus huvi ja armastuse kontekstis oli oluline just viimane etapp tema elus - fotoseeria mille ta lõi Wanibe'st ning sellele järgnev peale nende lahkuminekut.

¹ S. O'Hagan, Masahisa Fukase: The Man Who Photographed Nothing But His Wife. - The Guardian 13.07.2015, <https://www.theguardian.com/artanddesign/2015/jul/13/masahisa-fukase-photographed-nothing-but-his-wife> (vaadatud 03.05.2021)

Yoko oli tema objektiivivi ees pidevalt - 1974. aastal pildistas ta fotoseeria “From Window” (foto 1) jäädvustades teda aknast. See on nagu päevik, momendid Yoko Wanibe’st lukustatud aega. Ta poseerib, teeb nägusid, peidab end, kiirgab ülimat rõõmu ja armastust ning järgmisel hetkel vaatab Fukase poole pettunult, kurvalt, isegi kurjalt.² Ma tunnen nendes aja möödumist ning igapäevasust, minu jaoks on selle võlu just teose argipäevalisuses - kunst ning midagi tähtsat on loodud millestki nii lihtsast kui vaatest aknast kunstniku armastatu poole. See on intiimne vaade tema suhtesse ja ma tunnen piinlikkust seda tajudes, nähes Yoko emotsioone läbi Fukase kaamera. Ma ei taha seda näha. Kuid see loob paralleele minu enda elust, mis mind kõige rohkem selle teose juures ka tõmbas.



Foto 1. Masahisa Fukase “From Window”³

Mul on obsessiivne vajadus kõigest ümbritsevast pilti teha, sealhulgas oma partnerist. Tagasi vaadates näen ma meie suhte progressiooni, mil jäädvustused temast muutusid konstandiks ning traditsiooniks. Mu fotoalbum on täis tuhandeid pilte, päev ilma jäädvustuseta on harv. Ma ei tea mis loob selle kompulsivsuse, võib-olla vajadus kontrollida aega ja momenti.⁴ Soov hoida kinni

² S. O’Hagan, Masahisa Fukase..., (vaadatud 03.05.2021)

³ Masahisa Fukase “From Window”. -

https://www.google.com/search?q=masahisa+fukase+from+window&rlz=1C1GCEA_enEE926EE926&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=2ahUKewiYoqaToa7wAhUwsKQKHQbtCaQQ_AUoAXoECAEQAw&biw=1536&bih=722#imgcr=rv-Rr7D98xd9uM (vaadatud 03.05.2021)

⁴ S. O’Hagan, Masahisa Fukase..., (vaadatud 03.05.2021)

hetkeemotsioonist ning luua ajajoon enda elukulule. See on kontrolli loomine millelegi kontrollimatule. Ma ei ole sentimentaalne ja laskun harva tagasi sellesse fotoarhiivi, samas nende pidev juurde tootmine on jätkuv. Võib vaid oletada, et Fukase omas alateadlikult sarnast kompulsiivsust. Samamoodi nagu ma näen enda piltidel oma partnerit läbi minu silmade - ma näen teda kui subjekti läbi enda armastava pilgu, siis näen ma sama Fukase fotoseeriast Yoko'st.

See pilk kuidas ma oma kaaslast vaatasin muutus ajas, see kuidas ma teda nägin muutus kuidas muutusid mu tunded tema vastu. Tema idealiseerimine minu silmis oli otseses korrelatsioonis minu tunnete kasvuga. Ma näen kuidas ma olen väga analüütiliselt üritanud jäädvustada sama mida ma näen oma silmadega. Nendel piltidel ei vaata ta kunagi kaamerasse, ta ei poseeri ega peatu sellel, et ma teda jäädvustan. Ta pilk on alati minul. Ma märkan sama emotsiooni mis valdab mind kui ma vaatan oma kaaslast ning tahaksin aja seisma panna Fukase piltidest Yoko'st.

Konstantse jäädvustusega kaasneb ka teatud tõsidus ja rutiin, tüdimus pidevast subjektistamisest ning momendi obsessiivsusest. Ühel hetkel tekib mulje, et elu möödub ja seda inimest näeb ainult läbi objektiivi, teda ei eksisteeri väljaspoolt iseenda loodud kontrollitud mulli. See oleks nagu viis oma kaaslast kontrollimiseks, sidudes tema eksistents nii tihedalt iseendaga ja läbi selle iseenda loominguga. Kui pole üht, pole teist. See võib tihti olla ka suhete surmaks - eksisteerimine ainult üksteises ning üksteisega. Laskudes oma obsessiivsesse fotoarhiivi meie elust viimase paari aasta jooksul, on märgata meie suhte tõsusid ja mõõnasid. Seda on tunda tema pilgust minu suunas, minu enda kannatlikkusest pilte tehes ning kõige rohkem sellest mida pole seal - augud aegadest mil ma ei teinud ühtegi pilti.

1976. aastal, peale 13 aastat koosolekut, jätab Yoko Wanibe Masahisa Fukase maha. Fukase tähelepanu pöördub oma armastatult ronkadele.⁵ "*Ravens*"(foto 2) on sümbol tema lahkuminekule ning südamevalule, mille vallandas rongisõit tema kodulinna Hokkaido'sse.⁶ Kahepoolsed, isiklikult suhestuvad ja vaatlajaga kommunikeeruvad pildid tema naisest asendusid passiivsete ja kõrvaltvaataja pilguga kaadritega ronkadest. Neid pilte valdab lein ning nostalgia ja romantilisus. Ronk ise linnuna on läbi ajaloo tihti negatiivse mainega, kui halb enne. Jaapanis

⁵ Lifetime. - Masahisa Fukase kodulehekül, <http://masahisafukase.com/timeline/> (vaadatud 03.05.2021)

⁶ Ravens 2017. - Masahisa Fukase kodulehekül, <http://masahisafukase.com/ravens-2018/> (vaadatud 03.05.2021)

on sümbol kolmejalgsel rongast, Yatagarasu, “märk jumalate tahtest või nende sekkumisest surelike maailma”.⁷ Fukase on ronkasid jäädvustanud staatiliselt lennult ja paigalseisvalt, hoides kinni momenti ajas mille üle tal endal puudus kontroll. Jäädvustades nii kiiresti mööduvat hetke ajas, võttes selle üle kontrolli ning sukeldudes sinna, sai Fukase läbi elada oma kaotust. Ta jagas seda kaotust terve maailmaga, luues oma kõige edukama fotoraamatu.⁸



Foto 2. Masahisa Fukase “Ravens”⁹

See loob korrelatsiooni armastuse ja selle mõju üle loomes ning selle edus ja täidab müüti stereotüüpselt kannatavast kunstnikust luues seose kõrge kunsti ja valu vahel. Ebastabiilsus on ka tihti midagi mis saadab paljude suurte kunstnike ametlike elulugusid. See võib saada romantilise konnotatsiooni, midagi mis muudab kunstniku edukamaks läbi inimeste lumma traagika vastu. Valu müüb, mis omakorda loob kahepoolse korrelatsiooni kunstniku narratiivist - kas nad on kunstnikud kuna nad kannatavad või nad kannatavad kuna nad on kunstnikud.

1992. aastal kukkus Fukase alla oma lemmikbaari treppidelt ja langes koomasse. Kuigi lahutatud, käis Yoko tal konstantselt kaks korda kuus külas. Fukase ei ärganud aga enam kunagi

⁷ R. Ponsonby-Fane, *The Vicissitudes of Shinto*. - Dr. Richard Ponsonby Fane Series 5, Kyoto: Ponsonby Memorial Society, 1963, lk 11

⁸ S. O'Hagan, *Masahisa Fukase...*, (vaadatud 03.05.2021)

⁹ Masahisa Fukase “Ravens”. -

<https://www.theguardian.com/books/2017/may/30/ravens-masahisa-fukase-review-are-celebrated-photo-book> (vaadatud 03.05.2021)

üles ning suri aastal 2012, 20 aastat hiljem.¹⁰ *“He remains part of my identity ... With a camera in front of his eye, he could see; not without.”* - Yoko Wanibe.¹¹

1.2 Tracey Emin

“Does Tracey tell love stories? It depends on how you define a love story. She uses a more confessional, stylistic voice at times, rather than something like telling a whole story. It’s more immediate than that. Everyone can project and fill in the details from their own experiences, which may create a shadow of a narrative.” ... “It’s been a taboo in art to be autobiographical, as opposed to literature where people regularly make fiction out of their lives, I think talking about your own life somehow troubles the imperfect point of view that art should somehow transcend everyday existence and be something more generalized and abstract.” - Hayward’i Galerii direktor Ralph Rugoff Tracey Emin’ist.¹²

Tracey Emin’i loodud persoona on sünonüümne kunsti tegemisega personaalsest kogemusest ning elust. Ta looming on tundmuselt väga aus, sentimentaalne, intensiivne ning esmapilgul vulgaarne. Emin’i looming on tugevalt läbi põimunud naiseks olemise olemusega - ta on kujutanud seda alates 90ndatest¹³ toorelt ning häbita, julgusega mis on ülejäänud ühiskonnas alles nüüd tärkama hakanud. *“The most beautiful thing is honesty, even if it’s really painful to look at.”* - Tracey Emin.¹⁴

Emin’i kunstipraktika on mitmetahuline - maal, joonistused, skulptuur, õmblemine, fotograafia, film ja neoontekstid.¹⁵ Need kõik väljendavad teatud sentimentaalsust ning vaadet minevikku, ta ei tegele hetkedega praeguses momendis vaid minevikuga, sellega mis on toimunud. Ta töötleb läbi omaenda elu ning traumasid, tõstes esile ainult ühe osa enda kujunemisloost, selle mis oli

¹⁰ Lifetime. - Masahisa Fukase kodulehekülj..., (vaadatud 03.05.2021)

¹¹ S. O’Hagan, Masahisa Fukase..., (vaadatud 03.05.2021)

¹² B. Pollack, Love Potions: Art and the Heart. - ARTnews 13.02.2013, <https://www.artnews.com/art-news/news/love-in-contemporary-art-2168/> (vaadatud 03.05.2021)

¹³ L. Barber, Show and Tell, Interview. - The Guardian 22.04.2001, <https://www.theguardian.com/theobserver/2001/apr/22/features.magazine27> (vaadatud 04.05.2021)

¹⁴ Tracey Emin. - White Cube, https://whitecube.com/artists/artist/tracey_emin (vaadatud 04.05.2021)

¹⁵ Sama (vaadatud 04.05.2021)

kõige traumaatilisem ning intensiivsem, luues müüdi enda karakterist kunstnikuna. Tema suhted, lapsepõlv, teismelise aastad, rasedused, abordid ning vägistamine on kõik osa tema loomingust tooduna publiku ette.¹⁶ See on iseenda välja elamise ja paljastamise teraapia.

Teos mis Tracey Emini suurema publiku ette tõi oli *“Everyone I Ever Slept With 1963-95”*(1995). See oli telk mille sisse tikkis Emin kõikide inimeste nimed kellega ta oli voodit jaganud. Sealseid tikitud saju nimesid on esmapilgul tõlgendatud kui kõiki inimesi kellega ta seksuaalvahekorras on olnud. Reaalsus on aga literaalsem. Seal on kõik kellega ta on voodit jaganud - “tema perekond, sõbrad, joomakaaslased, armukesed ning tema kaks nummerdatud loodet”.¹⁷ Sarnaselt kõmuliseks muutus tema teine suurem töö *“My Bed”*(1998). See oli taasloome tema voodist peale keerulist ning armuvalu täis perioodi - sassis ning räpane, ümbritsetud prahist, taarast, sigarettidest ning kondoomidest.¹⁸ See näitab madalpunkti kaost luues kunsti millestki mida enamik inimesi varjab ning mille üle tuntakse häbi. Kuid Tracey Emin’ile on see osa tema biograafilisest kunstipraktikast ning müüdi loomest.

Vulgaarsus oli esimene asi mis torkas pähe nähes Emin’i loomingut. Sellest kumas läbi annet shokeerida ning kompida piire ja häbitult avada iseennast. See on Tracey Emin’i ego pjedestaalil, tema ise ning tema elu ongi kunst, intensiivselt ning jõuliselt. Kuid vaadates ning lugedes tema intervjuusid hakkab kumama läbi teine pool temast, õrnus ning romantilisus. Pehmesõnaline ning kerge, Tracey Emin räägib kuidas ta teeb oma teoseid armastusest.¹⁹ ²⁰ Tema loomingust hakkab läbi kumama Emin’i enda haprus ja otsing millelegi kaugele.

Tracey Emin’i teostest on läbi põimunud poeesia. Sõnad on midagi mis on alati kindel osa tema praktikast, kas teose endana või väljendununa pealkirjas. *“I don’t think I’m visually the best artist in the world, right? I’ve got to be honest about this. But when it comes to words, I have a*

¹⁶ Tracey Emin. - White Cube..., (vaadatud 04.05.2021)

¹⁷ B. Takac, Inside That Tracey Emin Tent of Everyone She Ever Slept With. - Widewalls 21.01.2020, <https://www.widewalls.ch/magazine/tracey-emin-everyone-i-have-ever-slept-with> (vaadatud 04.05.2021)

¹⁸ A. Cohen, Tracey Emin’s “My Bed” Ignored Society’s Expectations of Women. - Artsy 30.07.2018, <https://www.artsy.net/article/artsy-editorial-tracey-emin-my-bed-ignored-societys-expectations-women> (vaadatud 04.05.2021)

¹⁹ N. Sayej, Tracey Emin on How Illness Has Made Her Redefine Love and Her Legacy. - Observer 29.11.2020, <https://observer.com/2020/11/tracey-emin-on-illness-love-legacy/> (vaadatud 04.05.2021)

²⁰ Those who suffer Love - Tracey Emin. Intervjuu Tracey Emin’iga, White Cube 29.05-04.06.2009. Videosalvestus 1 min 11 sek. Kättesaadav: Youtube, <https://www.youtube.com/watch?v=WOeL3l-0Ggo> (vaadatud 04.05.2021)

uniqueness that I find almost impossible in terms of art - and it's my words that actually make my art quite unique." - Tracey Emin.²¹ See tuleb eriti hästi välja tema neoontekstides millega ta on tegelenud 90ndatest alates.²² Need tekstid väljendavad kõige rohkem tema kunsti sentimentaalsemat ning romantilisemat poolt olles kui armastuskirjad ja mööduvad mõtted kellegi kaugel suunas. *"I Promise to Love You", "You Loved Me Like a Distant Star", "The Kiss Was Beautiful"* ja veel.²³ Nendest kõige mahukam oli *"I Want My Time With You"*(2018) (foto 3) installituna St. Pancras'e rongijaama, suuruses 20 meetrit. *"I want my time with you. I cannot think of anything more romantic than being met by someone I love at a train station and as they put their arms around me, I hear them say 'I want my time with you'. It is also a statement that reaches out to everybody from Europe arriving in London."* - Tracey Emin.²⁴



Foto 3. Tracey Emin "I Want My Time With You"²⁵

²¹ L. Barber, Show and Tell..., (vaadatud 04.05.2021)

²² Tracey Emin. - White Cube..., (vaadatud 04.05.2021)

²³ Tracey Emin. - Artsy, <https://www.artsy.net/artist-series/tracey-emin-neon-sculptures-and-prints> (vaadatud 04.05.2021)

²⁴ 2018: I Want My Time With You. - St. Pancras International 12.08.2019, <https://stpancras.com/news-events/2018-i-want-my-time-with-you> (vaadatud 04.05.2021)

²⁵ Tracey Emin "I Want My Time With You". - Jenn, Tracey Emin Neon Art at King's Cross: "I Want My Time With You". - Jenikya's Blog 12.02.2019, <http://jenikya.com/blog/2019/02/tracey-emin-neon-art-at-kings-.html> (vaadatud 04.05.2021)

Olulisel kohal on Tracey Emin'i kunstipraktikas ka maal (foto 4). Nendel on alasti naine üks levinumaid subjekte, kuid erinevalt kunstiajaloost tuntud "nude"-ile puudub sellel "male gaze".²⁶ *Male gaze* - mehe pilk, ehk "filmi ja muu visuaalse meedia perspektiiv tüüpilise heteroseksuaalse mehe, kui eeldatava publiku poolt, iseloomustavaks tendentsiks on naiste objektifitseerimine või seksualiseerimine".²⁷ See oli ka üks esimesi asju mida ma tema maalides ning skulptuurides märkasin. Vaadates tema figuratiivseid kujutusi puhtalt selle kaudu mida on kujutatud - tundub see traditsiooniline. Kuid refleksiivselt oli tunda erinevust ning minust ei vohanud üle lainet väsimust ning tüdimust nähes enda ees järjekordset alasti naist. Ta kujutab naist inimesena - sellena kes ta on, mitte idealiseeritud vormina ilma agentuurita. See on kujutlus kogu selle vulgaarsuses ja vägivaldsuses. See on naise keha kui kunst selle reaalsuses, mitte kui idealiseeritud fantaasias. Maalidel domineerivad naisfiguurid on tihti paljastavad, kujutledes teda ennast masturbeerimas, seksuaalvahekorras, kuid ka vägivaldsemalt andes edasi tema aborte ning traumasid, filtreerimata.



Foto 4. Tracey Emin "I Made You Happen"²⁸

²⁶ Tracey Emin. - White Cube. ..., (vaadatud 04.05.2021)

²⁷ Male gaze. - Lexico sõnaraamatu definitsioon, https://www.lexico.com/definition/male_gaze (vaadatud 04.05.2021)

²⁸ Tracey Emin "I Made You Happen". - Tracey Emin, White Cube, https://whitecube.com/artists/artist/tracey_emin (vaadatud 04.05.2021)

Emin'i looming on tihti vormistatud kui midagi sensatsioonilist, midagi shokeerivat ning suurt. Tegelikuses on see väga argine ning biograafiline ja see teeb selle minu arust seda enam paremaks ning shokeerivaks. Tema teosed võivad oma tuumalt kõnetada enamike naisi - tema traumast kumab läbi naiste põlvkondlik kollektiivne trauma. *“If you think about Me Too and Time’s Up, I’ve been talking about women’s issues the whole time. I’ve been making work about being treated shit as a woman all my life,”* erinevus sellest tänapäeval on lihtne: *“People don’t think I’m moaning any more.”* - Tracey Emin.²⁹ Emin'i teosed ei pane mind mõtlema minu armastusele praegusel hetkel vaid sellele mida ma olen läbi elanud enne selle armastuse leidmist. See paneb mind mõtlema enda kogemusele naisena navigeerides maailmas ja minu suhestumisesse enda kehaga kui objektina selles armastuses. Ma arvan, et see muudabki tema kunsti nii kontroversiaalseks ning kõmuliseks. Tema loodud narratiivi peegeldus meist endast on ere.

1.3 Frida Kahlo (ja Diego Rivera)

Frida Kahlo ja Diego Rivera kohtusid esimest korda aastal 1922, Kahlo oli kõigest 15³⁰ ning Rivera 36³¹. Kahlo õppis Mehhiko Rahvuslikus Ettevalmistuskoolis^{32 33 34} ning Rivera, juba tuntud kunstnik, oli tellituna tema koolis seinamaali maalimas. Tema kohalolek pakkus Kahlo'le palju huvi ning ta käis tihti teda tema töös jälgimas.³⁵ Kunstiajaloo üheks tuntumaks ning tormilisemaks armastuslooks hakkasid nad aga kujunema 6 aastat hiljem, aastal 1928.^{36 37 38}

²⁹ T. Barrie, Tracey Emin: “People don't think I'm moaning any more”. - GQ Culture 04.06.2019, <https://www.gq-magazine.co.uk/article/tracey-emin-art-interview> (vaadatud 04.05.2021)

³⁰ Frida Kahlo. - Encyclopedia Britannica, <https://www.britannica.com/biography/Frida-Kahlo> (vaadatud 05.05.2021)

³¹ Diego Rivera. - Encyclopedia Britannica, <https://www.britannica.com/biography/Diego-Rivera> (vaadatud 05.05.2021)

³² A. Kettenmann, Kahlo. - Taschen, 2003, lk 11

³³ H. Herrera, Frida: A Biography of Frida Kahlo. - Harper Perennial, 2002, lk 22-27

³⁴ G. Ankori, Imaging Her Selves: Frida Kahlo's Poetics of Identity and Fragmentation. - Greenwood Press, 2002, lk 19

³⁵ Frida Kahlo Biography. - <https://www.fridakahlo.org/frida-kahlo-biography.jsp> (vaadatud 05.05.2021)

³⁶ P. Marnham, Dreaming with His Eyes Open: A Life of Diego Rivera. - University of California Press, 1998, lk 220

³⁷ M. Zamora, Frida Kahlo: The Brush of Anguish. - Chronicle Books, 1990, lk 33-34

³⁸ G. Ankori, Imaging Her..., lk 20, 139

Kahlo, peale saatuslikku bussidõnnetust mis lukustas ta kolmeks kuuks voodisse,³⁹ oli hakanud maalima ning tahtis Rivera'lt teada kas see on midagi millega ta peaks jätkama.^{40 41 42}

“Elevant ja tuvi”, nagu refereerisid neid Kahlo vanemad, olid nad ebakonventsionaalne paar.^{43 44} Nende suhe oli täis traagikat ja hävituslike tendentse. Sellest sai lahutamatu osa Frida Kahlo müüdist, läbipõimununa tema loomingust. Nad abiellusid esimest korda aastal 1929⁴⁵, lahutasid 10 aastat hiljem aastal 1939⁴⁶ ja abiellusid uuesti aasta hiljem.^{47 48 49} Peale seda olid nad koos kuni Frida surmani, aastal 1954.^{50 51} Vahepealsesse aega mahtus palju tragöödiat, Kahlo nurisünnitus^{52 53 54} ning palju petmist mõlema poole poolt.^{55 56 57} Peale vaadates tundub see väga düsfunktsionaalne suhe, pikitud läbi suurest armastusest ning kirest. Sellest hoolimata oli see toimiva armastuse loogikale vasturääkiv ning destrukttiivne ja nagu on ka Frida Kahlo maalidest näha, tõi see talle palju kannatust. Võib-olla oli nende probleem üritada mahtuda traditsioonilisse monogaamsesse suhtemudelisse. Kumbki suutmata kõrvale mitte vaadata, oleks võinud leida rahu kokku lepitud polügaamiast. Samas kumab Diego'st läbi tema ego suurus ning pühendumuse puudumine, kui Frida petmine oli tihti korrelatsioonis tema olemisest petetuna,⁵⁸ oli Diego tihti häbitu, pettes teda isegi Frida noorema õega.^{59 60 61}

³⁹ Frida Kahlo Biography, Career as Painter. - <https://www.frida-kahlo-foundation.org/biography.html> (vaadatud 05.05.2021)

⁴⁰ M. Zamora, Frida Kahlo..., lk 33-35

⁴¹ C. Burrus, The Life of Frida Kahlo. - E. Dexter (ed.), Frida Kahlo, Tate Modern, 2005, lk 201

⁴² G. Ankori, Imaging Her..., lk 20

⁴³ Sama, lk 70-73

⁴⁴ H. Herrera, Frida: A Biography..., lk 93-100

⁴⁵ M. Zamora, Frida Kahlo: The Brush..., lk 35

⁴⁶ H. Herrera, Frida: A Biography..., lk 250–252, 273–277

⁴⁷ A. Kettenmann, Kahlo..., lk 56-57

⁴⁸ C. Burrus, The Life of..., lk 205

⁴⁹ H. Herrera, Frida: A Biography..., lk 295-315

⁵⁰ Sama, lk 425–433

⁵¹ M. Zamora, Frida Kahlo: The Brush..., lk 12

⁵² H. Herrera, Frida: A Biography..., lk 133–160

⁵³ C. Burrus, The Life of..., lk 201

⁵⁴ M. Zamora, Frida Kahlo: The Brush..., lk 46

⁵⁵ Sama, lk 62–64

⁵⁶ H. Herrera, Frida: A Biography..., lk 250–252, 273–27

⁵⁷ P. Marnham, Dreaming with..., lk 290

⁵⁸ S. Kettler, Behind Frida Kahlo's Real and Rumored Affairs With Men and Women. - Biography 14.07.2020, <https://www.biography.com/news/frida-kahlo-real-rumored-affairs-men-women> (vaadatud 06.05.2021)

⁵⁹ H. Herrera, Frida: A Biography..., lk 180–182

⁶⁰ G. Ankori, Imaging Her..., lk 159–160

⁶¹ C. Burrus, The Life of..., lk 203

Frida Kahlo oli naine kes maalis peamiselt iseennast. Omamoodi revolutsiooniline juba selles valikus kuna naine maalil oli varasemalt peamiselt kujutatud objektina, millegi vaadeldavana, kuid mitte kui sümboli endana. Ta kujutas iseennast sellisena nagu ta on, vastamata konventsionaalsetele ilustandarditele. Tema obsessioon iseenda vastu kumas sellest läbi, rõhutades oma kokku kasvanud kulme ning kerget vuntsi ülahuulel, ehtides end ka maalidel talle omaste värviliste riietega, juuksed tihti traditsioonilistes punutistes ja ehitud lilledega. Tema imidžist on tänapäeval saanud ikoon, kui mitte üks tuntumaid kunstnike kelle näo tunneb refleksiivselt igäüks ära. Kahlo maalid on kujutised tema maailmast, tundmustest ning läbielatud. *“They thought I was a Surrealist, but I wasn't. I never painted dreams. I painted my own reality.”*⁶²

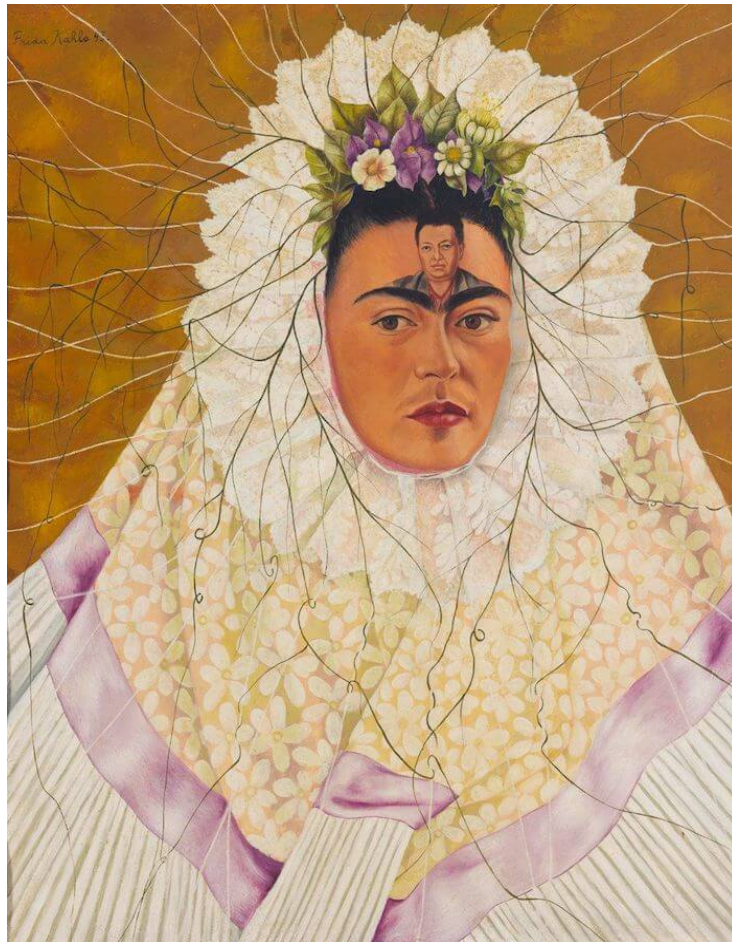


Foto 5. Frida Kahlo “Self Portrait as Tehuana”⁶³

⁶² Art: Mexican Autobiography. - Time Magazine 27.04.1953,
<http://content.time.com/time/subscriber/article/0,33009,818329,00.html> (vaadatud 06.05.2021)

⁶³ Frida Kahlo “Self Portrait as Tehuana”. - <https://www.fridakahlo.org/self-portrait-as-a-tehuana.jsp> (vaadatud 06.05.2021)

Diego Rivera oli juba oma eluajal kuulus ning edukas kunstnik. Frida Kahlo oli vähem tuntud, ta taasavastati alles 70ndatel läbi feministliku liikumise tuua välja ajalukku unustatud kunstnikud.⁶⁴
⁶⁵ ⁶⁶ Mõlemad kunstnikud, nende looming põimus läbi üksteise eludest. Ometi võrreldes infot Frida Kahlo ning Diego Rivera kohta, on seal ilmne erinevus. See tuleb välja sellest kuidas suhestatakse neid üksteisega. Frida Kahlo lugu on tihedalt seotud Rivera'ga, iga etappi tema elus saadab moment nende suhtest, loodes seoseid maalidega. Diego Rivera elulugu on tema enda oma, kus Frida Kahlo nimi on toodud välja ainult käputäis kordi. "Nende varastel abieluaastatel pidi Frida palju kolima sõltuvalt Diego tööst. Aastal 1930 elasid nad San Francisco's. Sealt edasi kolisid nad New York'i Rivera näituse tõttu Modernse Kunsti Muuseumis. Hiljem kolisid nad Detroit'i Diego Rivera töö pärast Detroit'i Kunstiinstituudis."⁶⁷ - on leitud Frida Kahlo biograafiast versus mainitud vaste Diego Rivera biograafiast samaväärsel lehel - "Aastal 1932, kunstnik ja tema abikaasa suundusid itta kus ootas tellimus Detroiti Kunstiinstituudis."⁶⁸ Absurdne on lugeda Frida Kahlo taandamist "abikaasaks", ainult kui kaaslasele Diego Rivera'le, tema isiksus täielikult eemaldatud võrrandist.

Naiskunstnikest, kes olid suhtes meeskunstnikega, on võimatu rääkida ilma nende suhestumisest oma kaaslasesse. Ometi meestel on luba eksisteerida ilma selle seoseta. Frida Kahlo lugu võib kutsuda armastuslooks, kuid see on ka feministlik lugu. See on naine keda võib kutsuda andekamaks kunstnikuks kui tema mees, ometi ei saavutanud ta kuulsust ega austust enne oma surma. Ta töötas väsimatult, obsessiivselt ning tundega, luues oma imagot läbi mitmete maalide nii intensiivselt, et temast sai üks tema kujutatud sümbolitest. Ometi tunti teda tema elu ajal enamasti kui Diego Rivera naist⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ning kurb on näha seda sama narratiivi kordumas lugedes Rivera kohta ka tänapäeval.

Nende partnerlus oli suhe kus olid kokku tulnud kaks suurt ego, üritades navigeerida oma loomes ning armastuses teineteise vastu. Ma ei teagi kas seda saab kutsuda puhtaks armastuseks,

⁶⁴ G. Ankori, *Imaging Her...*, lk 3-5

⁶⁵ N. Deffebach, *Frida Kahlo: Heroism of Private Life*. - S. Brunk; B Fallow (eds.), *Heroes and Hero Cults in Latin America*, University of Texas Press 2006, lk 189

⁶⁶ L. Pankl; K. Blake, *Made in Her Image: Frida Kahlo as Material Culture*. - *Material Culture* 2012, lk 1

⁶⁷ *Frida Kahlo Biography...*, (vaadatud 06.05.2021)

⁶⁸ *Diego Rivera, his Life and Art*. - <https://www.diegorivera.org/> (vaadatud 06.05.2021)

⁶⁹ G. Ankori, *Imaging Her...*, lk 3-5

⁷⁰ L. Pankl; K. Blake, *Made in...*, lk 2

⁷¹ N. Deffebach, *Frida Kahlo...*, lk 189

saamata käest anda oma ego. Parandamatult oma kaaslasele haiget tegemine ei peaks olema ühegi suhte alustalaks ja selle tõttu tundub see tegelikult problemaatiline ning õnnetu suhe. Armastuse asemel kutsuksin ma seda pimedaks kireks, miski neid siiski tõmbas aina üksteise juurde tagasi, saamata teineteisest lahti öelda. Kuid fakt, et see suhe ei saanud paremaks ega muutunud vaid jäi pidevalt kordama samu toksilisi mustreid, räägib selle siiruse vastu.

Frida Kahlo maalidest käib ka läbi see valu mida Diego talle põhjustas. Ta alustas "*Self-Portrait as Tehuana*"-ga(1943) (foto 5) enne nende lahutust ning lõpetas selle alles mitu aastat hiljem. Tema otsmikul, ühendamas tema kulme, on portree Diegost. Alternatiivse nimega "*Diego on my mind*" näitab see armastuse obsessiivsust ning sõltuvusliku haaret. Ta maalib ennast traditsioonilistes Tehuana riietes.⁷² Sellest ning tema teistest maalidest, nagu "*The Two Fridas*"(1939) kumab läbi tema mängimine traditsioonilise Mehhiko ikonograafiaga suhestudes Diegoga. Mõlemad rahvuslased ning pühendunud obsessiivselt oma kultuuritausta kujutamisele, ehib Frida end sealsete elementidega.^{73 74} Ta mängib iseenda kujutlusega maalides mis neid seovad, näiteks maalib ta "*Self-Portrait with Cropped Hair*"(1940) (foto 6) olles lahutatud Rivera'st. Kujutades ennast maskuliinselt, kandes suurt ülikonda mis on sarnane Rivera omale ning lõigates maha oma pikad juuksed, mis Rivera'le väga meeldisid, on see kui märk alles saavutatud autonoomsusest, öeldes lahti imagost mida Diego armastas.⁷⁵ Isegi tänapäeval on teada stereotüüp sellest kuidas peale lahkuminekut naine muudab oma soengu tundmatuseni, alustades nii elus uut peatükki. Aga nagu varem mainitud, aasta hiljem abiellusid nad uuesti, minnes tagasi oma vanadesse mustritesse. Frida Kahlo on öelnud "*There have been two great accidents in my life. One was the trolley, and the other was Diego. Diego was by far the worst.*"⁷⁶

⁷² K. Grovier, Frida Kahlo and Diego Rivera: Portrait of a complex marriage. - BBC Culture 04.12.2017, <https://www.bbc.com/culture/article/20171204-frida-kahlo-and-diego-rivera-portrait-of-a-complex-marriage> (vaadatud 06.05.2021)

⁷³ M. A. Lindauer, Devouring Frida: The Art History and Popular Celebrity of Frida Kahlo. - Wesleyan University Press 1999, lk 144–149

⁷⁴ E. Bakewell, Frida Kahlo. - M. S. Werner (ed.), The Concise Encyclopedia of Mexico, Routledge 2001, lk 315–318.

⁷⁵ Self-Portrait with Cropped Hair, Frida Kahlo. - MoMa Learning, https://www.moma.org/learn/moma_learning/frida-kahlo-self-portrait-with-cropped-hair-1940/ (vaadatud 06.05.2021)

⁷⁶ B. Dawson, Frida Kahlo In Her Own Words. - Art & Photography Quoted, Dazed 08.03.2018, <https://www.dazeddigital.com/art-photography/article/38331/1/frida-kahlo-in-her-own-words> (vaadatud 06.02.2021)



Foto 6. Frida Kahlo "Self-Portrait with Cropped Hair"⁷⁷

2. METSÜMISEJA PÄEV

“Metsümiseja päev - situatsioon milles sündmused mis on varem juhtunud juhtuvad uuesti, näiliselt täpselt samamoodi.”⁷⁸

⁷⁷ Frida Kahlo "Self Portrait with Cropped Hair". - <https://www.fridakahlo.org/self-portrait-with-cropped-hair.jsp> (vaadatud 06.05.2021)

⁷⁸ Groundhog Day. - Cambridge Dictionary, <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/groundhog-day> (vaadatud 06.05.2021)

Kuidas eksisteerida ühes ruumis jätkuvas korduses oma armastatuga? See on vaade minu armastusse, jätkuva partnerlussuhte protsessi dokumenteerimine pandeemia lukustuses ja biograafiline vaade suhtesse tundmuses kus kõik sulab ühte, nii päevad kui meie. Peale vaatamist teiste kunstnike suhetesse vaatasin ma suhet mis oli minule kõige lähemal - minu enda oma.

2.1 Päev elus

Saksamaa läks lukku 2. november 2020. Ma elasin selle alguses Berliini ja Tallinna vahet ning kolisin detsembri lõpus tagasi Berliini kus ma olen jätkuvalt. Olen elanud peaaegu terve selle aja ainult ühe inimesega - oma partneriga. Elu toetub rutiinile ning harjumuslikule käitumisele, seda eriti olukorras kus sinu valikud on limiteeritud - väline meelelahutus kas keelatud või piiratud. Me kolisime 21. detsember, algne uudsus asendus kiiresti harjumuslike, isegi robotlike muustritega. Omamata kindlat struktuuri mida tõi kas kool või töö, pidime selle looma ise ja algas võitlus enda produktiivsuse säilitamise ning mandumise vastu. Järgnev on päevik minu päevast, mida võib omastada peaaegu ükskõik millisele päevale, nopitud suvaliselt kalendrist viimaste kuude vältel.

Kell on 7.00.

Me ärkame kõrvalmajas toimuva puurimise peale üles - järgmised kaks tundi mööduvad unest sisse ja välja minnes, pendeldades unenägede ning ärkveloleku vahel.

Kell on 9.00.

Me lamame endiselt voodis ning ma tunnen aknast tuleva päevavalguse kuma läbi suletud silmade. Tahan edasi magada aga vaikselt hakkab peas tiksuma hirm liiga pikast voodis olemisest. Me lesime kahe teki all kokkupressitult. Voodi on keset tuba, voodipeatsi vastu seinas mis ühendab meid kõrvalmajaga. Minu paranoia hilisest kellaajast kasvab veelgi kuni ei jää muud üle kui avada silmad. Mu partner hoiab mind selja tagant kaisus ning ma pööran vaevaliselt ümber kuni meie näod satuvad vastakuti.

“Hello,” ta silmadesse tuleb sära ning suunurgad kisuivad naeratuseks.

“Hello,” ma naeratan vastu, veel uniselt.

Paneme põsed vastamisi ning lamame veel, ainult natukene, nii mugav on.

Kell on 10.00.

On aeg üles tõusta ning ma pööran ümber ja tõusen istuli. Ulatun voodikapi poole ja võtan oma prillid ning udune maailm saab järsku selgeks. Toas on rahulik, pehme hommikuvalgus paitab kõiki pindu ja hetkeks on tunne, et aeg seisab. Korra mõtlen ja võtan veel sekundi enda kogumiseks kuni tõusen täiesti püsti ja vaatan otse mu ees olevatest akendest välja. Akna ees seisab mu partneri laud koos tema tehnika ja paari toataimega. Nende hulgas avokaadopuu mille kasvasin seemnest ning nüüdseks on üle meetri kõrge. See õõtsub kergelt akendest läbiimbuvast tuuletõmbest. Kõnnin akende eest mööda ja liigun koridori poole millesse avaneb ukseava toa teisest nurgast. Mu partner jääb veel teki alla peitunult voodisse, tal võtab ärkamine natuke kauem aega kui mul.

Kell on 11.00.

Istume köögilaua taga, sööme hommikusööki ning joome kohvi.

Kell on 12.00.

Lõpetame hommikusöögi, peseme hambad. Tema läheb mediteerima ning ma lähen istun diivanile ning sukeldun oma telefoni.

Kell on 13.00.

Ta on alustanud oma muusika praktiseerimisega ning ma mõistan, et olen liiga kaua aega raisanud ning lähen istun arvuti taha.

Meie korter on tüüpiline 1900ndate eelne kahetoaline *altbau*. *Altbau* - literaalselt saksa keelest tõlgituna kui “vana hoone”. Spetsiifiline hoonetüüp Saksamaal mis “...erineb kaasaegsetest hoonetest konstruktsioonis kasutatud stiili- ja materjalelementide kaudu. Tavaliselt kirjeldatakse nii hooneid mis ehitati enne aastat 1949.”⁷⁹ Kõrged laed, puitpõrandad ja valgeks värvitud seinad, ukсед ja aknaraamid. Meie siseaeda vaatavad kõrged kahekordsed aknad mida raamivad rasked maani valged Ikea kardinad.

Ma istun väiksemas toas. Olen selle magistritöö ajaks konverteerinud studioruumiks maalimiseks. Varem oli siin mu partneri muusikastudio. Põrandaruum on oluline - sellel on sõjaväeroheline ehituskile kaitsmaks vana täispuidust põrandat värvi eest. Terve pinna võtavad ära kaks maali - ainult nii paljaks on korraga ruumi. Toa otsas on rõdu, sinna on pigistatud laud - suur kohmakas Ikea laud mis võtab rohkem ruumi kui peaks. Ma istun iga mu liigutusega kriuksuval toolil, silme ees virvendamas arvutiekraan. Laua paremas nurgas on kunagi punased, kuid nüüd kuivanud mustjad roosid valentinipäevast ning vasakul istub kuldne Maneki-neko. Ta on päikesepatareiga, ilm on pilvine ning ta käpp õõtsub ainult kergelt, tasakesi. Ma vaatan välja ning näen kuidas iga järgneva päevaga õuealal olevale puule tekivad lehepungad mis muutuvad rohelisemaks ja rohelisemaks. Meie õuealal resideeruv tuvipaar istub üksteise kõrval puuksal ning kudrutab, nende ümar mass sulamas üheks. Nende klugisemine on rahustav ning toob mulle alati naeratuse näole. Naaber kõnnib üle õueala trepikoja poole ning ma pööran pilgu tagasi arvutiekraanile.

Kell on 14.00.

“What are we going to have for dinner?”

“I don't know... You could go buy some random veg⁸⁰?”

Me vaatame üksteisele otsa. *“Ok.” “Be right back.” “Bye bye.”* Välisuks avaneb ning sulgub ning paar sekundit hiljem näen ma kuidas ta kõnnib üle siseaia värava poole, väravast välja ning pöörab tänavale, vasakule.

⁷⁹ Altbau, der. - Digitales Wörterbuch der deutschen Sprache, <https://www.dwds.de/wb/Altbau> (vaadatud 06.05.2021)

⁸⁰ Autori kõnekeel sõnast “vegetables”

Kell on 14.30.

Ma tajun järsku silmanurgast liikumist ning vaatan üle ekraani jälle aeda - ta on tagasi. Üks mu maalidest on otse mu tooli kandadel, tõusen ettevaatlikult püsti üritades mitte ratastega maalist üle sõita. Vaatan pingsalt aeda üritades tabada ta pilku - see õnnestub ning ta vaatab üles, naeratab, lehvitab. Ma vastan samaga ning ta kaob maja alla. Mõned sekundid hiljem kuulen võtit ukseelukus.

Kell on 17.00.

Kükitan põrandal, kile kortsub iga liigutusega jalge all. Kuulen magamistoast muusikat ning jään hetkeks oma maali vaatama. Ma näen tühja lõuendit, kuid silme ees hakkab tantsima pilt sellest mida oma meeles näen. Figuurid üksteist hoidmas ning ebamäärane taust, närvilisus ning visandlikud jooned, lõuendiriie kortsumas värvikihist ning ebatasasest kilepõrandast. Kuulen samme ning vaatan kõrvale, kükitan otse lahtioleva ukse ees ning minust paremal on ukseava koridori kuhu näen ilmuvat mu partneri jalad. Vaatan üles, ta vaatab mind ning ma ulatan käe tema suunas. Hoiame hetkeks käest kinni ning ta kaob ümber nurga tagasi magamistuppa oma stuudiosse. Ma hakkab maalima.

Kell on 19.00.

Olen jälle magamistoas ja viskan oma käes oleva joogamati ühe hooga lahti. Alustan oma igapäevase joogaga, taustaks mängimas tema klaveriharjutused.

Kell on 22.00.

Oleme tagasi köögilaua taga, valmistume õhtusöögiks ning vaatame üksteisele otsa.

“Where did the time go?”

Kell on 00.00.

On õhtu. Väljas on pime ning vaade välja on asendunud mu enda väsinud peegeldusega. Kuulen kuidas teises toas klaveri harjutamine muutub aina laisemaks ning laisemaks kuni see asendub vaikusega. Ma tean, et on aeg oma asjad ära lõpetada ning hakata valmistuma voodisse minekuks. Pööran ümber ning näen teda üle toa ukسلävel seismas.

Hüppan üle oma maalide toast välja - kolm suurt sammu. Ta on kolm sokki ära määrinud värvi sisse astudes. Jõuan edukalt koridori ja me laskume üksteise embusesse, ma tunnen tema keha soojust enda vastas ning see on lohutav. On aeg magama minna.

See oli igapäevane *template* läbi mille mu päev oli struktureeritud - kindlad punktid päevas mis peaaegu kunagi ei muutunud. See illustreerib pandeemiast tingitud partnerlussuhte automatiseerumist ühes suletud ruumis läbi mille on võimatu mitte laskuda korduvatesse harjumuslikesse mustritesse.

2.2 Mikrokosmilised mustrid

Oli armastus ning siis tuli koroon. Struktuurid milles ma elan ning mille vahel liigun on muutunud palju kitsamaks ning prioritseeritumaks. Meie suhte biograafia muutus aina tsentraliseeritumaks koroon pandeemiale, kus tunded mu kaaslase ja tunded toimuva olukorra vastu hakkasid sulama üheks ning märkamatu mõjutama üksteist. Meie armastus hakkas muutuma mikrokosmiliseks, piiritletuks selle ruumiga kus me asusime.

Aeg hakkas jooksuma mu silme eest mööda ning maailm tundus tõmbuvat aina väiksemaks ja väiksemaks. Olles sündinud vabas Eestis ning elanud rohkem kui pool oma elu Euroopa Liidus, kaasnes mu maailmapilti alati vabadus minna kuhu ma tahan, kuidas ma tahan. See oli minu jaoks midagi iseenesestmõistetavat ning esimest korda hakkas mind survestama tunne kinni olekust valikute puudumises. Ma olin seatud vastamisi iseenda privileegiga, tundes ennast lõksus kui kuldses puuris. Mu maailm hakkas muutuma ainult Saksamaaks. Saksamaa muutus kõigest Berliiniks, Berliin muutus kõigest Neuköllniks ning Neukölln muutus kõigest meie kortermajaks ning seda ümbritsevaks kilomeetriks. Ka see muutus väiksemaks, piirid tõmbasid ennast veel

rohkem kokku - on meie kortermaja kompleks, meie *hinterhaus*, meie korrus ning meie korter. *Hinterhaus* - saksa keelne termin “majale mis on teeäärse maja taga”.⁸¹ Meie korter muutus meie terveks maailmaks: siin ma elan, sellega keda armastan. Siin ma magan, siin ma söön, siin ma veedan iga järgneva päeva, üks teise järel. Päevad jooksid mööda linnulennul, need muutusid nädalateks, kuudeks, aeg muutus nii kiireks, et me ei pannud selle möödumist enam tähelegi. Kõik sulas ühte. Meie - oli ainult meie.

On veebruar, aasta tagasi elasime me 9-inimese *WG*-s. Kõnekeelest *WG* ehk *Wohngemeinschaft* - saksa keelne termin “jagatud korterile” korterikaaslastega.⁸² Aasta hiljem elan ma oma armastatuga kahekesi ning viimase paari kuu jooksul olen teiste inimestega näost näkku suhelnud ainult käputäis kordi. “*Got your mask?*” on saanud igapäevaseks küsimuseks enne välja minekut. Väljas on 0 kraadi. Mu Austraaliast pärit kaaslane märgib selle liiga külmaks. Väljaskäigud on reserveeritud poeskäikudele - ainult sellele mis on hädavajalik.

Kõige esimesena tundsin ma vaikust. Me kolisime rahvarikkast korterist kus iga hetk võis midagi ootamatut juhtuda vaiksesse *hinterhaus*'i. Nüüd kuulsin ma ainult tema sahistamist ning samme läbi korteri. Öine haudvaikus ajas kõrvad sumisema ning iga väiksemgi heli tõmbas tähelepanu endale. Me ei kuule naabreid, me ei kuule tänavamelu, ainuke mida me kuuleme on üksteise hingamine. Radiaatori sumin mu kõrval muutus kurdistavaks ning teise iga väike frustratsiooni täis sosin muutus karjeks. See intensiivistas tunnet meie ainususest eksistentsis ning viis läbi tegema kiirkursuse aksepteerimaks teist inimest kõikide tema väikeste kiiksudega.

Ma hakkasin tundma nagu ma oleks unustanud kuidas teiste inimestega suhelda, ma janunesin selle järele. Ma unistasin inimestest enda ümber, olla ümbritsetud teistest elavatest, tuksuvatest, hingavatest objektidest. Ma unistasin peole minemisest, ümbritsetuna sadadest, tuhandetest inimestest. Ma igatsesin seda kui Berghaini tantsuplats oli nii täis, et seal ei ole võimalik liikuda. Ma igatsesin rahvarohkete kohtade vihkamist. Ma igatsesin enda muusikasse kaotamist ning kõige muu unustamist. Ma igatsesin enda üles löömisest ning inimeste pilkudest endal. Ma

⁸¹ Hinterhaus, das.- Digitales Wörterbuch der deutschen Sprache, <https://www.dwds.de/wb/Hinterhaus> (vaadatud 06.05.2021)

⁸² Wohngemeinschaft, die.- Digitales Wörterbuch der deutschen Sprache, <https://www.dwds.de/wb/Wohngemeinschaft> (vaadatud 06.05.2021)

igatsesin suvel välja minemist, tundes suveõhtu lõhna ning kuuldes inimeste suminat enda ümber. Ma igatsesin enda näo näitamist. Ma igatsesin kassapidajale naeratamist. Ma igatsesin vabadust minna sinna kuhu ma tahan, olla ümbritsetud kellest ma tahan, millal ma tahan. Ma igatsesin omada valikut selles kuidas ja millal ma oma armastatuga aega veedan. Ma armastan teda, kuid ma igatsesin, et mu maailm oleks laiem kui tema.

Inimesed on sotsiaalsed loomad ning nendevaheline kontakt ei ole lubatud. Ma hakkasin tundma kuidas mu sotsiaalne ärevus on viimase aastaga võimendunud. Mõni aeg tagasi sõitsime üle pika aja *U-bahn*-iga. *U-bahn* - nimetus metroole Saksamaal.⁸³ Istusin vagunis ning vaatasin enda ümber. Iga inimene istumas eraldi, maskid ees, loksumas taktis vaguniga. Kõik näevad vaeva, et mitte katsuda pindu ega üksteist, tehes läbi kui takistusrada hoides tasakaalu metroo konstantses õõtsumises. Üks mees tõmbas mu pilgu ja ma jäin teda pikemalt vaatama kuna midagi oli teistmoodi. Ta tajus mu pilku ning ma pöörasin kiiresti eemale, tagasi vaatama akendest mis näitavad ainult maa-alust pimedust ning selles minu peegeldust. See oli see tunne kui vaadata midagi ja tunda alateadlikult, et midagi on valesti, kuid ratsionaalne mõistus ei ole veel alateadlikule mõistusele järele jõudnud ja ei saa aru milles probleem on. Peale paari minutit pingsat mõtlemist jõudis mulle kohale, et tal pole maski ees. Maskinõue on Berliinis olnud 2020 aprillist saati ning avalikus siseruumis näeb inimesi selleta harva.

Vahepeal tundub nagu ainuke inimene keda ma näen on mu kaaslane - nii figuratiivselt kui literaalselt. Tema nägu on ainus millel ma pikemalt peatun, ainus kelle silmadesse ma keskendunult püüden vaadata. Tema keha on ainuke mis puudutab minu, tema sõrmeotsad ainukesed mis riivavad minu endi. Tema on ainus kelle poole ma vaatan ning naeratan, ainus kellega ma istun maha ning räägin elust. Ainus kes on osa minu rutiinist ning ainus kes on kaasatud minu eksistentsi. See on veider aeg - pandeemia, mil kogeda armastust. Armastus justkui sulataks kaks inimest üheks, muutes kaks eraldiseisvat hinge koos töötavaks sulamiks. Töötades ühise masinana, jagades nii hinge- kui elukoormat. Kuid järsku tundub see ongi absoluutselt kõik mis on, muu on lukus, muu on eemal, muu on unustatud. Meie ühindumine muutub veel tugevamaks, tundudes ja jättes mulje nagu ainukesed inimesed maailmas oleme

⁸³ Underground (U-bahn). - Public transport, <https://www.berlin.de/en/public-transportation/1742343-2913840-underground-subway.en.html> (vaadatud 06.05.2021)

meie. Kui ülejäänud maailm on nii eemal ning kaugel, ei leia lähedust ühestki teisest inimkontaktist. Sõbrad - nii kaugel, ning uued tutvused - peaaegu võimatud, suundub kogu ülejäänud energia ühele inimesele. Selline fokuseerimine on harjumatu.

Paarisuhte toimimiseks on kirjutamata reeglid mis aitavad selle jätkuvale toimimisele kaasa ning miski pole neid rohkem välja toonud kui pidev kinniolek jagatud ruumis. On oluline lasta lahti oma egost, märgata oma partnerit ning teha asju ilma küsimiseta, sünkroniseeruda oma mõttemaailmas ning käitumises ümbritseva suhtes. Enne pandeemiat oli suhetele tavaline näha oma kaaslast mõned tunnid päevas, isegi elades koos, aeg mis oli eraldatud ainult kahele oli üürrike. See võimaldas tihti paljudest väikestest asjadest mööda vaadata, sellest mis häirib ning ei kattu ootustega. Olles pandeemias oma partneriga 24/7 koos, eksisteerides ühes ruumis, pole see enam võimalik. Kui pole võimalik leida võlu igapäevases ning argisus muutub pigem takistuseks kui edasiviivaks jõuks, tekivad probleemid.

Selline konfrontatsioon võib tuua suhtele kas kiire lõpu või vastupidi, tuua inimesed veel rohkem kokku. Ma olen väsinud elamast oma kuldses puuris, kuid see on näidanud mulle kui vähe väsin ma enda armastatust. See on õpetanud mulle isetust ning kooselu. Argisuses on teatud rahu ning see on minu privileeg, kurta viiruse üle elades kodus oma armastatuga. Ma igatsen eeliseid mida ma võtsin iseenesestmõistetavalt, kuid need ongi seda - eelised. See õpetab elu haprust ning ajakulu lõpmatust, see hirm on mind motiveerinud tegutsema ning andnud mulle aja kasvada ning selles väljendub mu kõige suurem privileeg.

See on kokkusattumus, et kindlal ajahetkel juhtusid just need kaks inimest kokku. Minu tutvus minu partneriga toimus juhuotsuse tõttu. Kohata inimest kellega saab 6 kuud tõtt vaadata ning mitte kollektiivselt üksteist hulluks ajada on õnn. See peaks olema oodatav ning eeldus, kuid kahjuks pole see alatine tulem. Armastus pole ainuke mida on suhte ellujäämiseks vaja, see on kõigest baas millele peab ehitama. Ehitada saab alles siis kui on võimalik panna enda ego kõrvale ning aktsepteerida teist inimest kui eraldi funktsioneerivat isiksust, mitte kui fantaasiat sellest kes sa loodad see inimene on.

2.3 Hoia mind

Armastus hirmutas mind pikalt. Mind hirmutas enda vabaduse ära andmine, mind hirmutas osa enda kaotamist kellessegi teisesse. Ma nägin kuidas minu sõbrad kadusid minnes suhtesse. Mu partneril on alati olnud suur hirm saamaks üheks nendest inimestest kes on oma kaaslasega kui üks. Kus kaks inimest käituvad kui ühine entiteet, kunagi käitumata ilma teise loata. Ta on alati tahtnud säilitada oma iseseisvust, mitte kaotada seda kes ta on ning mida ta teeb. Need on sarnased hirmud, kui mitte oma tuumalt samad. Aja jooksul sai meile mõlemale selgeks, et suhtesse minnes on killuke iseenda kaotamist vajalik, ning et aja jooksul toimub see aina rohkem ja rohkem naturaalsemalt. See on nüüd muutunud isegi naljaks, märkamatult võttes üle üksteise harjumusi ning maneere.

Minu teostes tulevad kokku kolm asja, minu armastus tema vastu ning praegune hetk maailmas ja meie suhestumine selles korteris. Ma ei saa ignoreerida oma kunstiloomes olukorda kuhu ma olen pandud. Klaustrofoobne kodus istumine, kus minu ainukeseks valikuks on kas teha või mitte, manduda tegevusetuses. Teisel hetkel maandudes tema embuses voodis, võttes pausi sunnitud tegususes kuhu me ise ennast pannud oleme. Luues endale ise puhkemomente ning üritades motiveerida üksteist olema parema ja sellest välja tulema.

Need maalid on armastusest ühes ruumis pidevas konstandis. Ma olen nad maalinud selles samas ruumis, hüpatas ja ronides üle, saades nii rohkem üheks maaliga millel töötan. Mu põlved on toetunud sellel värvitud pinnal ja jalatallad on kattunud värvikihiga. Mu käsi on hoidnud mind üleval üle maali, ulatudes selle kõige kaugemasse nurka. See on ühildunud kui trenniga, peale mitmetunnist kükitamist üles tõustes põlved kangestunud, jalad väsinud ning energia välja imetud. Ma olen sinna pannud oma tunded ning emotsioonid, katked momentidest oma armastatuga pandeemia lukustatuses. Nad dokumenteerivad protsessi, liikudes kaasa peatumatult mööduva ajaga. Kui minu elu sellel perioodil oli väga repetiivne ning isegi igav, siis minu sisemaailm polnud. Need maalid väljendavadki seda, kordudes oma ikonoloogias, kuid erinedes oma emotsionaalsuse ekspressiivsuses. Meie üksteist hoidmas, maal maali järel, sama nagu päev päeva järel, kuid sellega kaasnevad tunded - olemas alatises liikumises, jäämata seisma ajakulu stagnatsioonis.



Foto 7. Anu Lehis "I", autori arhiivist

Kokku on 7 maali ning nad on nummerdatud vastavalt I-VII. Maal I (foto 7) oli tehtud, nagu nimigi viitab, esimesena. Seda on tunda maaliviisi ettevaatlikusest ning teatavast ülenokitsemisest detailides. See on maal mille üle ma mõtlesin kõige rohkem, selles kuidas me paikneme ruumis, mis on ruumis ning milline see ruum on. Ma mõtlesin kuidas ja mida maalile paigutada ning puudu oli intuitsioon läbi mille ma tavaliselt töotan. See on sama nagu kokku kolimise ning koos ees ootava lukustuse algus, kus, isegi tundes inimest juba pikemalt on esmane käitumine ettevaatlik. Uues ruumis koos liikumine ning eksisteerimine on kalkuleeritum ning läbimõeldum. Pole ennast veel täielikult lõdvaks lasknud ning seda on ka näha maali detailsematest ning silutumatest osadest.

Maal III (foto 8) tuli hiljem, kui ma suutsin sellele eelnevate I ja II maalide liigsest kõpitsemisest üle saada. Tunda on veel eelnevat ülemõtlemist tausta kohatisest silutusest, kuid järgneval kihil võttis intuitsioon üle ning figuurid meist on tooremad ning värvilisemad. Meid ümbritseb punane joon, rituaalne piire mille ma maalisin kaitsmaks meid meie eksistentsis. Läbimõeldud eelneva värvisegamise asemel olen eelistanud minimaalset segamist või värvide naturaalselt segunemist

lõuendil. See on ka tihti kuidas ma lähenen ekspressiivsematele maalidele, eelistades kasutada puhtaid värve mis saavutavad oma reaalse segunemise ja lõpptooni alles pärast lõuendile kandmist üle teiste veel kuivamata värvide. See teeb maali tooremaks ning emotsionaalsemaks. Ma tunnen, et keskendudes liiga kaua ideaalse lõpptooni saavutamisele värvipaletil kaob ära momendi intuitsioon ning ekspressiivsus. Ma ei kontsentreeru kunagi üritamiseks leida “reaalseid” toone objektidele mida ma kujutan kuna tegelikult on võimalik näha iga värvitooni ükskõik millisel pinnalt pärismaailmas. See on ka loogika minu värviliste maalide taga. Värvide konstantsus on illusoorne.

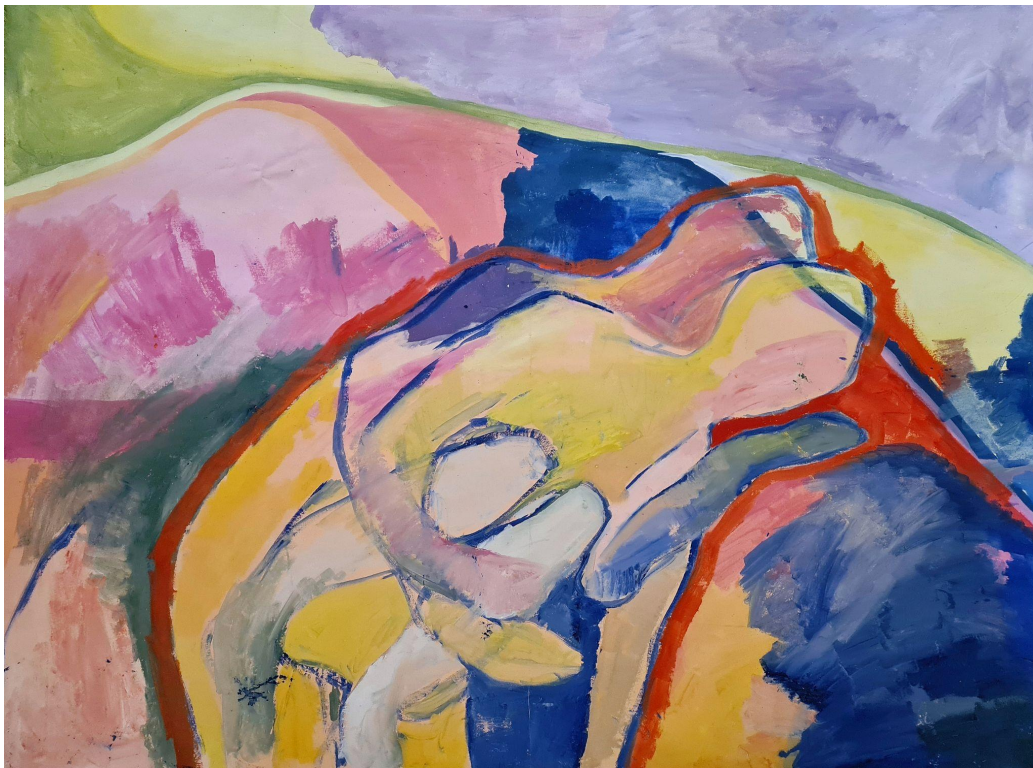


Foto 8. Anu Lehis “III”, autori arhiivist

Viimaks, maal V (foto 9) on perioodist mida ma nimetaks lukustuse paanikaks. Ma tundsin ennast väga kinni ning suletuna olukorras kus ma olin. Pime periood mil päikest ei näinud pikalt ning välja ei kippunud külmatemperatuuride tõttu, tundsin aina rohkem kuidas minu kodu seinad tõmbusid aina rohkem ja rohkem kokku. Mu ebamugavustunne tekitas rahutuse mil tundsin nagu tahaks enda nahast välja ronida ning selle kulminatsioonina lamasin motivatsioonita diivanil, tahtmata reageerida välismaailma stiimulitele. Ma tundsin ennast kui sulanud *blob* ning mu kaaslane mu kõrval, üritades tuua naeratust tagasi mu näole, istumas mu kõrval. Seda kujutab ka

see maal, mu keha sulanud ühtseks massiks ning mu armastatu, seismas mu kohal, kuid visandlikult nagu tunnegi tema kohalolekust oli mulle kaugel.



Foto 9. Anu Lehis "V", autori arhiivist

Kõik seitse maali on õlimaalist lõuendil, esimesed neli suurustes 115x157cm ja järgnevad kolm suurustes 108x160cm, ekspressiivsed ja spontaansed. Ma mängin abstraktsete ja realistlikumate vormidega, luues moonduvaid figuure mis väänduvad ümber üksteise. Värvide on lõuendile lisatud kihtidena, saavutades õrna reljeefsuse. Joon loob ühtse pildi, kui lapselik piirjoontega joonistus, see vormub ümber kehade luues neid ning sulades taustaga üheks ning ühendab stiililiselt iga individuaalset maali.

Need maalid on partnerlussuhte dokumenteerimine sama palju kui eelnev tekst. Nagu päevik lukustanud momendid aega minu tundmustest, eksisteerides partnerlussuhtes kombinatsioonid igapäevase elu ning sellest tulenevate variatsioonidega. See on väljendus igapäevastele väikestele modifikatsioonidele mis muudavad esmapilgul repetiivsed päevad üksteisest väga erinevaks.

Kokkuvõte

Mu magistritöö muutus protsessi jäädvustamiseks ja biograafiliseks ajakulu dokumenteerimiseks. Elades Berliini lukustatuses muutus mu fookus väga singulaarseks ning see kirjutus on selle väljenduseks. Veetes terve selle aja oma partneriga ühes korteris hakkasin ma otsima armastuslugusid teiste kunstnike loomemüütidest. Minu suhtest sai kõik mida ma tegin. Teiste kunstnike lood aitasid mul peegeldada vastu minu enda kogemust, kõrvutades ennast müüdiga. Nendeks kunstnikeks said Masahisa Fukase, meenutades oma loomeprotsessis minu enda suhestumist oma armastatusse. Tracey Emin, kui esmapilgul vulgaarne kunstnik, kuid enda sõnul keegi kes tegeleb armastusega. Ja viimaks Frida Kahlo ja Diego Rivera lugu, kui üks tuntumaid armastuslugusid kunstiajaloost.

Inimsuhted on kokkuvõttes omavahel vahetatavad, inimkäitumise mustrid liiguvad samu radu pidi ning äratundmist on võimalik tunda kõiges. Minu enda suhe oli pidevalt edasi liikuv aina klaustrofoobsemas korteris, kuid kohanedes ning saades selle läbi intensiivsemaks ning tugevamaks. Aina obsessiivsemaks muutus minu jaoks võlu leidmine argisuses. See hakkas ennast korrutama läbi kunstnike armastuslugude ning teemapunktide millele ma alateadlikult hakkasin aina rohkem keskenduma. Täisväärtuslikuks armastuseks mis toidab nii sind kui sinu partnerit on vaja omavahelist rahu ning egotust. Üksteise ühenduses on üheks kõige olulisemaks asjaks vajalik aru saada üksteisest kui eraldiseisvatest isiksustest. Mis muul ajal ei tule see selgemalt välja kui olles kinni koos ühes korteris.

Ma maalisin meid koos, korrutades ühte ja sama kujundit läbi mitme maali ja elades läbi selle välja emotsioone tundes ennast kinni oma kuldses puuris. Partnerlussuhe muutus kokkuvõttes müütilisest suurest armastusest kui argipäevaseks kogemuseks, sama naturaalseks kui hingamine, liikudes läbi sama ruumi päev päeva järel. Läbi maalide tulid ka välja erinevused minu muidu repetiivselt tunduvates päevades. Neist sai väline väljendus väikestele detailidele mis oleks muidu märkamata jäänud ning mälus ühte sulanud. Tegelikult pole kõik nii igav ja konstantne, peab vaid liikuma sügavamale pindmisest pealiskaudsusest.

Summary. DOCUMENTATION OF A PARTNERSHIP AKA THE ARTIST IS IN LOVE

My master's thesis became a recording of the process and a biographic documentation of the passing of time. Living in Berlin my focus became very singular and this writing is a testament of that. While spending all of my time in the same apartment with my partner I started looking into the love stories of other artists' and their myths. My relationship became everything that I was doing. The stories of other artists helped me reflect back on my own experience, contrasting myself with the myth. These artists became Masahisa Fukase, reminding me in his creative process of my own relation into the one I love. Tracey Emin, who at first glance is a very vulgar artist, but in her own words deals with love. And lastly the story of Frida Kahlo and Diego Rivera, as one of the most famous love stories in art history.

In the end human relationships are interchangeable, the patterns of human behaviour move in the same pathways and it is possible to find recognition in everything. My own relationship was constantly evolving in an increasingly claustrophobic flat, but adapting and through that becoming even more intense and strong. Even more obsessive became my need to find magic in the mundane. It started to repeat itself through the love stories of artists and points of subjects on which I subconsciously concentrated on more and more. Calmness and the loss of ego is needed for a wholesome love that fills both you and your partner. One of the most important things to understand in the melding of two is your existence as two separate individuals. When else does it become as clear as when two people are locked inside the same apartment.

I painted us together, repeating the same imaginary over and over throughout several paintings and through that, channeling my emotions of being stuck in my golden cage. Partnership transformed from a mythical big love into an everyday experience, as natural as breathing, moving through the same room day after day. The variations of the otherwise seemingly repetitive days started to shine through the paintings. They became an outwardly expression to the little details which otherwise would have remained unnoticed and fuse together in my memories. In reality everything is not actually that boring and constant, you just have to move deeper from the superficial top layers.

Bibliograafia

Kirjandus

G. Ankori, *Imaging Her Selves: Frida Kahlo's Poetics of Identity and Fragmentation*. - Greenwood Press, 2002

E. Bakewell, (2001). *Frida Kahlo*. - M. S. Werner (ed.), *The Concise Encyclopedia of Mexico*, Routledge 2001

C. Burrus, *The Life of Frida Kahlo*. - E. Dexter (ed.), *Frida Kahlo*, Tate Modern, 2005

N. Deffebach, *Frida Kahlo: Heroism of Private Life*. - S. Brunk; B Fallow (eds.), *Heroes and Hero Cults in Latin America*. University of Texas Press 2006

H. Herrera, *Frida: A Biography of Frida Kahlo*. - Harper Perennial, 2002

A. Kettenmann, *Kahlo*. - Taschen, 2003

M. A. Lindauer, *Devouring Frida: The Art History and Popular Celebrity of Frida Kahlo*. - Wesleyan University Press 1999

P. Marnham, *Dreaming with His Eyes Open: A Life of Diego Rivera*. - University of California Press, 1998

L. Pankl; K. Blake, *Made in Her Image: Frida Kahlo as Material Culture*. - *Material Culture* 2012

R. Ponsonby-Fane, *The Vicissitudes of Shinto*. - Dr. Richard Ponsonby Fane Series 5, Kyoto: Ponsonby Memorial Society, 1963

M. Zamora, Frida Kahlo: The Brush of Anguish. - Chronicle Books, 1990

Internet

2018: I Want My Time With You. - St. Pancras International 12.08.2019,
<https://stpancras.com/news-events/2018-i-want-my-time-with-you> (vaadatud 04.05.2021)

Altbau, der. - Digitales Wörterbuch der deutschen Sprache, <https://www.dwds.de/wb/Altbau>
(vaadatud 06.05.2021)

Art: Mexican Autobiography. - Time Magazine 27.04.1953,
<http://content.time.com/time/subscriber/article/0,33009,818329,00.html> (vaadatud 06.05.2021)

L. Barber, Show and Tell, Interview. - The Guardian 22.04.2001,
<https://www.theguardian.com/theobserver/2001/apr/22/features.magazine27>

T. Barrie, Tracey Emin: "People don't think I'm moaning any more". - GQ Culture 04.06.2019,
<https://www.gq-magazine.co.uk/article/tracey-emin-art-interview> (vaadatud 04.05.2021)

A. Cohen, Tracey Emin's "My Bed" Ignored Society's Expectations of Women. - Artsy
30.07.2018,
<https://www.artsy.net/article/artsy-editorial-tracey-emins-my-bed-ignored-societys-expectations-women> (vaadatud 04.05.2021)

B. Dawson, Frida Kahlo in her own words. - Art & Photography Quoted, Dazed 08.03.2018,
<https://www.dazeddigital.com/art-photography/article/38331/1/frida-kahlo-in-her-own-words>
(vaadatud 06.02.2021)

Tracey Emin. - Artsy, <https://www.artsy.net/artist-series/tracey-emin-neon-sculptures-and-prints>
(vaadatud 04.05.2021)

Tracey Emin. - White Cube. https://whitecube.com/artists/artist/tracey_emin

Groundhog Day. - Cambridge Dictionary,

<https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/groundhog-day> (vaadatud 06.05.2021)

K. Grovier, Frida Kahlo and Diego Rivera: Portrait of a complex marriage. - BBC Culture
04.12.2017,

<https://www.bbc.com/culture/article/20171204-frida-kahlo-and-diego-rivera-portrait-of-a-complex-marriage> (vaadatud 06.05.2021)

Hinterhaus, das. - Digitales Wörterbuch der deutschen Sprache,

<https://www.dwds.de/wb/Hinterhaus> (vaadatud 06.05.2021)

Frida Kahlo Biography. - <https://www.fridakahlo.org/frida-kahlo-biography.jsp> (vaadatud
05.05.2021)

Frida Kahlo Biography, Career as Painter. -

<https://www.frida-kahlo-foundation.org/biography.html> (vaadatud 05.05.2021)

Frida Kahlo. - Encyclopedia Britannica, <https://www.britannica.com/biography/Frida-Kahlo>
(vaadatud 05.05.2021)

S. Kettler, Behind Frida Kahlo's Real and Rumored Affairs With Men and Women. - Biography

14.07.2020, <https://www.biography.com/news/frida-kahlo-real-rumored-affairs-men-women>
(vaadatud 06.05.2021)

Lifetime. - Masahisa Fukase kodulehekülg, <http://masahisafukase.com/timeline/> (vaadatud
03.05.2021)

Male gaze. - Lexico sõnaraamatu definitsioon, https://www.lexico.com/definition/male_gaze
(vaadatud 04.05.2021)

S. O'Hagan, Masahisa Fukase: The Man Who Photographed Nothing But His Wife. - The Guardian 13.07.2015,
<https://www.theguardian.com/artanddesign/2015/jul/13/masahisa-fukase-photographed-nothing-but-his-wife> (vaadatud 03.05.2021)

B. Pollack, Love Potions: Art and the Heart. - ARTnews 13.02.2013,
<https://www.artnews.com/art-news/news/love-in-contemporary-art-2168/>

Ravens 2017. - Masahisa Fukase kodulehekül, <http://masahisafukase.com/ravens-2018/>
(vaadatud 03.05.2021)

Diego Rivera, his Life and Art. - <https://www.diegorivera.org/> (vaadatud 06.05.2021)

Diego Rivera. - Encyclopedia Britannica, <https://www.britannica.com/biography/Diego-Rivera>
(vaadatud 05.05.2021)

N. Sayej, Tracey Emin on How Illness Has Made Her Redefine Love and Her Legacy. - Observer 29.11.2020, <https://observer.com/2020/11/tracey-emin-on-illness-love-legacy/> (vaadatud 04.05.2021)

B. Takac, Inside That Tracey Emin Tent of Everyone She Ever Slept With. - Widewalls 21.01.2020, <https://www.widewalls.ch/magazine/tracey-emin-everyone-i-have-ever-slept-with>
(vaadatud 04.05.2021)

Self-Portrait with Cropped Hair, Frida Kahlo. - MoMa Learning,
https://www.moma.org/learn/moma_learning/frida-kahlo-self-portrait-with-cropped-hair-1940/
(vaadatud 06.05.2021)

Underground (U-bahn). - Public transport,

<https://www.berlin.de/en/public-transportation/1742343-2913840-underground-subway.en.html>

(vaadatud 06.05.2021)

Wohngemeinschaft, die. - Digitales Wörterbuch der deutschen Sprache,

<https://www.dwds.de/wb/Wohngemeinschaft> (vaadatud 06.05.2021)

Video

Those who suffer Love - Tracey Emin. Intervjuu Tracey Emin'iga, White Cube

29.05-04.06.2009. Videosalvestus 1 min 11 sek. Kättesaadav: Youtube,

<https://www.youtube.com/watch?v=WOeL3l-0Ggo> (vaadatud 04.05.2021)

Pildimaterjal

Tracey Emin "I Made You Happen". - Tracey Emin, White Cube,

https://whitecube.com/artists/artist/tracey_emin (vaadatud 04.05.2021)

Tracey Emin "I Want My Time With You". - Jenn, Tracey Emin Neon Art at King's Cross: "I

Want My Time With You", Jenikya's Blog 12.02.2019,

<http://jenikya.com/blog/2019/02/tracey-emin-neon-art-at-kings-.html> (vaadatud 04.05.2021)

Masahisa Fukase "From Window". -

https://www.google.com/search?q=masahisa+fukase+from+window&rlz=1C1GCEA_enEE926E926&source=lnms&tbn=isch&sa=X&ved=2ahUKEwiYoqaToa7wAhUwsKQKHQbtCaQQ_AUoAXoECAEQAw&biw=1536&bih=722#imgrc=rv-Rr7D98xd9uM (vaadatud 03.05.2021)

Masahisa Fukase "Ravens". -

<https://www.theguardian.com/books/2017/may/30/ravens-masahisa-fukase-review-are-celebrated-photo-book> (vaadatud 03.05.2021)

Frida Kahlo “Self Portrait as Tehuana”. -

<https://www.fridakahlo.org/self-portrait-as-a-tehuana.jsp> (vaadatud 06.05.2021)

Frida Kahlo “Self Portrait with Cropped Hair”. -

<https://www.fridakahlo.org/self-portrait-with-cropped-hair.jsp> (vaadatud 06.05.2021)

Curriculum Vitae

Anu Lehis

09.01.1993

anu.lehis@gmail.com

Haridus

2017 - ... Eesti Kunstiakadeemia, kaasaegne kunst, MA

2013 - 2017 Eesti Kunstiakadeemia, vabad kunstid, maal, BA

2015 - 2016 Kuninglik Kunstiakadeemia (Haag)/ Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten (Den Haag), vabad kunstid, Erasmus+ vahetus

Isiknäitused

2019 „Robin Ellis Meta: New Year, New Me“, koos Kelli Gedvili ja Kristen Rästasega, Trampoline Galerii, Antwerpen, Belgia

2018 „Robin Ellis Meta: U+1F6AE“, koos Kelli Gedvili ja Kristen Rästasega, Hobusepea Galerii, Tallinn

Grupinäitused

2018 „Kodus ja Võõrsil“, Viljandi Linnagalerii, Viljandi

2018 Restoran ANNO, Tallinn

2017 „ARTБАЗА“, Astangu laskemoonalaod, Tallinn

2017 „Maalipidu“, EKKM, Tallinn

2017 RASK Advokaadibüroo, Tallinn

2016 „Muutuv ja muutumatu“, Pärnu Uue Kunsti Muuseum, Pärnu

2015 „Järjepidevus ja uudsus“, Pärnu Uue Kunsti Muuseum, Pärnu

2014 „Muster 4K“, Von Krahl, Tallinn

Muu

2018 - 2019 Decad, mittetulunduslik kunstiruum, praktika, Berliin, Saksamaa

2017 „Exchange“, Kibbutzim Hariduskolledž, workshop, Tel Aviv, Iisrael

2015 „Creative Collaboration“, KUNO, workshop, Nida, Leedu